

Vikten av modersmål för lärande

Svenska bland andra språk

Ulrika Koch, Lunds kommun

Translanguaging: Stämmer nyanlända elevers upplevelse med några av de fördelar med translanguaging som forskningen lyfter fram?

Sandra Pilemalm, Burlövs Kommun

Svenska bland andra språk

Ulrika Koch, Lunds kommun

Nyckelord: Svenska som andraspråk, andraspråksinläring, modersmål, flerspråkighet, problemlösning

Bakgrund

Den svenska skolan, liksom det svenska samhället, blir alltmer flerspråkig. I dag har 24% av Sveriges befolkning ett annat modersmål än svenska². Går det att samarbeta över språkgränserna och hur många språk kan en elev egentligen hålla reda på? De senaste årens forskning visar att modersmålet spelar en avgörande roll vid inläring och användande av ett andraspråk (Olofsson 2012, Flyman Mattson 2017).

Frågeställning

I undervisningen i svenska som andraspråk finns många elever som tror att de inte får använda sitt modersmål i skolan. Det finns även lärare som talar om för eleverna att de bara får tala svenska på lektionerna och det finns väldigt många föräldrar som uppmanar sina barn att bara tala svenska och till och med i vissa fall undviker modersmålet hemma. Hos både pedagoger och föräldrar finns en viss tendens att förringa modersmålet till förmån för svenskan, vilket tyvärr i många fall leder till att varken modersmålet eller andraspråket utvecklas fullt ut (Cummings 2017, Svensson mfl 2018). Att samtala kring ett meningsfullt och elevnära ämne får eleverna att lyssna och uppmärksamma nya ord och begrepp (Olofsson 2012). För att som lärare i SvA kunna svara både kollegor och oroliga föräldrar på bästa sätt är den här rapporten ett svar på frågan; vilken roll spelar modersmålet för inläring av svenska?

Tidigare studier

Modern, svensk, språkforskning bedrivs bland annat av Anna Flyman Mattsson (2017) och Niclas Abrahamsson (2017). Nu ligger fokus mer än tidigare på att eleven ska utveckla alla sina språk så mycket som möjligt. På många håll i Sverige finns det klassrum där eleverna kan göra grupparbeten på sina respektive modersmål och sedan redovisa slutsatserna på svenska för klasskompisarna. Forskningsfokus i dag ligger på att lära in så mycket som möjligt oavsett språk snarare än att först lära ett språk för att sedan kunna ta till sig kunskaperna. Den som vill ha en effektiv genomgång av didaktiska perspektiv som gynnar flerspråkiga elever rekommenderas läsa "Greppa språket", för en likvärdig forskningsöversikt för att säkerställa att skolarbetet vilar på en vetenskaplig grund rekommenderas "Greppa flerspråkigheten", båda titlar utgivna av Skolverket.

² www.migrationsinfo.se

Metod

Genom att observera elevers samtal har en bild över hur i vilken grad eleverna använder sina första- och andraspråk framkommit. Observationerna har skett under ordinarie lektionstid, i en miljö de är bekanta med. Eleverna har fått ett problem att lösa och språkanvändningen har dokumenterats i ett protokoll. Protokollet var enkelt, ett streck i en tabell varje gång observatören hörde ett ord som inte var svenska. Eleverna har blivit observerade vid 3 tillfällen per grupp och samtidigt filmades förloppet, filmerna är ca 15-20 minuter långa. Efteråt sågs filmerna tillsammans med eleverna, denna filmvisning fyllde två syften; dels kunde eleverna berätta vad som sades på modersmålet och dels kunde de få veta hur det skulle uttryckts på svenska. Eleverna observerades i grupper om 2 till 4 elever per grupp och delades in i grupper utifrån modersmål. Alla eleverna pratar svenska och i alla konstellationer finns någon elev som är starkare i svenska än övriga. Vid lektionen efter har filmerna setts igenom och eleverna har fått översätta vad de säger på modersmålet.

Elevgrupperna

Studien har utgått från observationer av tre olika elevgrupper i årskurserna 2, 3, 5 och 6. Två av grupperna är utvalda så att samtliga elever i gruppen talar samma modersmål. I den tredje gruppen har eleverna inte samma modersmål men ett gemensamt andraspråk som är starkare än svenskan. Eleverna kommer från hem med skiftande kunskaper i både modersmålet och svenskan. Grupperna har filmats vid minst tre tillfällen. Totalt har 9 elever och 4 modersmål varit representerade, grupperna har bestått av 2-4 elever.

Resultat

I enlighet med rådande forskning visade grupp 1 och 3 att användningen av modersmålet stärker svenskan. Grupp 2 visade däremot tydligt att modersmålet skulle behövs ännu mer. Bäst klarade sig de elever i grupp 3 som behärskar båda språken. De har varit i Sverige några år och har en bra grund och balans i användandet av båda språken. Sämst klarade sig de elever i grupp 2 som uppmanas att inte använda modersmålet som den resurs det är, detta oavsett om de är födda i Sverige eller inte.

Diskussion och reflektion

Den grupp det har gått bäst för är gruppen som är skapad utifrån sitt gemensamma modersmål. En dröm är att kunna dela in eleverna i grupper utifrån modersmål snarare än vilken årskurs de går i. Att kunna växla mellan modersmål och svenska skulle stärka undervisningen i alla ämnen. Att behärska begrepp och uttryck på fler än ett språk kommer att vara en viktig förmåga hos eleverna som nu går i skolan. De utgör Sveriges mångkulturella framtid där språk kommer att vara en viktig kunskap för att kunna integreras och integrera andra. Att redan under skoltiden ge eleverna ett språkligt självförtroende och kunskapen om hur språk föder språk föder kunskap är en av de viktigaste pusselbitarna vi kan skicka med våra flerspråkiga elever.

Referenser

Abrahamson, Niclas. (2017). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Cummins, Jim. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fem svårigheter för nya svensktalare. Språket i P1. Sveriges radio 2020-01-27

Flyman Mattsson, Anna. (2017). *Svenska som andraspråk på språkvetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur.

Månadens problem, <http://ncm.gu.se/manadens-problem>

Olofsson, Mikael (red.). (2012). *Greppa språket - Ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*. Stockholm: Skolverket.

Svensson, Gudrun. Rosén, Jenny. Straszer, Boglárka. Wedin, Åsa. (2018). *Greppa flerspråkigheten – en resurs i lärande och undervisning*. Stockholm: Skolverket.

Translanguaging - Stämmer nyanlända elevers upplevelse med några av de fördelar med translanguaging som forskningen lyfter fram?

Sandra Pilemalm, Burlövs Kommun

Nyckelord: translanguaging; elevperspektiv; nyanlända elever; fördjupat lärande; språkutveckling

Bakgrund

Under 2015 kom 160 880 asylsökande varav 70 835 var barn och 35 370 var ensamkommande under 18 år. PISA-rapporten 2019 visar att skillnaden i resultat mellan inrikesfödda och utrikesfödda fortsätter öka. Det finns ett stort behov i Sverige att undersöka hur undervisningen kopplat till nyanlända och flerspråkiga elever kan utvecklas så att förutsättningarna för lärande ökar och resultaten höjs. Burlövs kommun är sedan hösten 2019 med i Skolverkets riktade insatser nyanlända och flerspråkiga elevers lärande. Syftet är att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända och flerspråkiga elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

På Vårboskolan har translanguaging valts som utvecklingsområde. Translanguaging, handlar om att på ett medvetet sätt använda elevernas bakgrund och flerspråkighet som resurs i undervisningen och möjliggöra att alla språk används i lärandet. Med detta menas inte bara modersmål utan även andra semiotiska resurser som skapar mening; gester, ljud, bilder och VR - Virtual Reality (Cummins, 2017 & Svensson, 2017).

I den svenska skolan har nyanlända elever traditionellt undervisats i att först lära sig svenska. Idag har de lagstadgad rätt till undervisning i skolans alla ämnen från första skoldagen. Translanguaging är ett sätt att kunna erbjuda ämnesundervisning, parallellt med att lära sig svenska. Förhållningssättet nämns som en stor framgångsfaktor i skolforskning (Cummins, 2017). När implementering, utveckling och utvärdering av translanguaging sker är det relevantt att även inrymma elevernas röster och fånga vad som behöver förbättras och förtydligas under utvecklingsprocessen utifrån elevernas perspektiv.

Syfte

Syftet är att undersöka nyanlända elevers upplevelse av translanguaging i klassrummet och om deras upplevelse av translanguaging stämmer överens med några av de fördelar som forskningen lyfter fram? Frågeställningarna är följande: upplever nyanlända elever att

- translanguaging bidrar till en djupare förståelse av ämnet, på vilket sätt?
- translanguaging bidrar till det svagare språkets (svenska) utveckling, på vilket sätt?

Metod

Under vårterminen 2020 efter att lärare i utvecklingsgruppen på Vårboskolan arbetat med att implementera och vidareutveckla translanguaging i ett tiotal ämnen fick samtliga nyanlända elever åk 7, 8 och 9 svara på frågor via googleformulär. Totalt medverkade ett trettio-tal elever. Formuläret har följts upp med att elever fått utveckla sina resonemang i grupp och individuellt. Svaren har därefter analyserats i utvecklingsgruppen bestående av 5 lärare och slutsatser dragits.

Resultat

Enligt tillfrågade elever råder det en samstämmighet att translanguaging bidrar till en djupare förståelse av ämnet, samtidigt upplever majoriteten inte att translanguaging bidrar till svenskans (det svagare språkets) utveckling.

En övervägande del av eleverna anser att de lär sig mer på lektionerna när de använder sitt modersmål. Mest framträdande är det hos de elever som är nya i svenska språket och som varit i Sverige 0-2 år. Det eleverna återkommer till är att de förstår bättre och en elev använder t.o.m. uttrycket att modersmålet är "en bro till att bli bättre". Vanliga svar till att man vill använda sitt modersmål är att man vill förstå bättre och inte glömma sitt modersmål.

Många elever anser att användandet av modersmål missgynnar det svenska språkets utveckling. En elev uttrycker att det blir kaos i huvudet när han ska blanda det han lärt sig på svenska med modersmål. I åk 9 ger eleverna särskilt uttryck för att det är svenskan som är det viktiga.

"Det är okej till en gränsen liksom man måste ha också fokusera på svenska inte att lärarna ska säga på svenska och sen du vänder sig mot vänner så att dom ska svara för dig på dhari på de sättet är det svårt att lära sig."

"Om du vill lära i Svenska du måste prata svenska"

"Nej, för att jag är i en miljö var nästan alla pratar svenska så det är lättare att förstå."

En elev ger dock uttryck för att modersmålet bidrar till svenskans utveckling:

"Jag tror att det är betet för att så vi kan utveckla Svenska som vår modersmål och det är normal att vårt hemspråk är bättre en Svenska."

Diskussion

I likhet med vad Cummins (2017) och Svensson (2017) kommit fram till upplever nyanlända elever att translanguaging ger en djupare förståelse av ämnet. I motsats till vad forskningen pekar på så råder det en stark föreställning hos eleverna i denna studie att translanguaging missgynnar svenskan.

Mot bakgrund av resultatet är det viktigt att i större utsträckning synliggöra på vilket sätt translanguaging bidrar till språkutvecklingen i svenska. Enligt Svensson (2017) är translanguaging och svenska som andraspråk en sida av samma mynt.

Skolbakgrund, modersmålets, skolspråkets samt svenska språkets utveckling är individuellt, vilket gör det viktigt att som lärare vara ödmjuk och lyssna in varför någon elev vill göra på ett visst sätt.

Skolforskning är generell men utveckling sker på individnivå. Denna studie har visat på betydelsen att få in elevernas perspektiv på deras lärande. Det är inte självklart att de upplever undervisningen i linje med forskningen. Mer viktigt än resultaten i sig, är att som lärare låta eleverna reflektera kring sitt lärande och delge sina tankar för att kollegialt kunna fortsätta utveckla undervisningen.

Referenser

Cummins, Jim (2017). Flerspråkiga elever – Effektiv undervisning i en utmanande tid.

Stockholm: Natur och Kultur.

Svensson, Gudrun (2017). Transspråkande i praktik och teori. Stockholm. Natur och kultur.

Följ arbetet ytterligare via webbsidan:

<http://www.burlov.se/nyanländaslärande>